

Natasza DURAJ

**Sposoby walki z ekstremizmem
w Federacji Rosyjskiej**

Poznań 2018

Recenzja

dr inż. Andrzej Bolewski, prof. nadzw. WSB

Skład komputerowy

Marcin Trendowicz

Korekta językowa

Marta Ratajczak

Projekt okładki

Joanna Popiołek

Copyright©2018by

 wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa
All rights reserved

ISBN: 978-83-65096-61-6

 wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa
ul. Orzeszkowej 1, 60-778 Poznań
tel. 61 851-05-18
e-mail: kierownik.wydawnictwa@wsb.net.pl
www.wsb.net.pl

Druk i oprawa
„ESUS” Agencja Reklamowo-Wydawnicza
ul. Południowa 54, 62-064 Plewiska
tel./fax. 61 835-35-36
www.esus.pl

Wydanie pierwsze
Druk ukończono w lipcu 2018 r.

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
Rozdział I	
<i>Ogólna charakterystyka ekstremizmu i rosyjskich ugrupowań ekstremistycznych...</i>	7
1. Pojęcie i istota ekstremizmu	7
2. Rodzaje ekstremizmu	13
3. Klasyfikacje i rodzaje ugrupowań ekstremistycznych działających na terytorium Federacji Rosyjskiej	17
4. Zasadnicze motywy działania sprawców przestępstw o charakterze ekstremistycznym	24
Rozdział II	
<i>Unormowania prawne przestępstw o charakterze ekstremistycznym w Kodeksie karnym Federacji Rosyjskiej.....</i>	29
1. Rodzaje przestępstw przewidzianych w Kodeksie karnym Federacji Rosyjskiej i kary za nie grożące	29
2. Uczestnictwo w ugrupowaniu ekstremistycznym a kwestia współuczestnictwa w przestępstwie o charakterze ekstremistycznym	41
3. Przestępstwa o charakterze ekstremistycznym i ich unormowanie w Kodeksie karnym Federacji Rosyjskiej	44
Rozdział III	
<i>Inne akty prawne, obowiązujące w Federacji Rosyjskiej, regulujące sferę walki z ekstremizmem</i>	53
1. Konstytucja Federacji Rosyjskiej	53
2. Ustawa Federalna Federacji Rosyjskiej z 25 lipca 2002 r. „O przeciwdziałaniu działalności ekstremistycznej”	56
3. Strategia przeciwdziałania ekstremizmowi w Federacji Rosyjskiej do 2025 roku	67
Rozdział IV	
<i>Przestępstwa o charakterze ekstremistycznym popełnione i udaremnione na terytorium Federacji Rosyjskiej w latach 2009-2015</i>	81
1. Charakterystyka popełnionych przestępstw o charakterze ekstremistycznym	82
2. Sprawcy przestępstw o charakterze ekstremistycznym	89
3. Udaremnione przestępstwa o charakterze ekstremistycznym	95
4. Oskarżenia o popełnienie przestępstw o charakterze ekstremistycznym, skierowane do sądu	103
Zakończenie	111
Bibliografia	115
Spis tabel	119
Spis rysunków	123

WSTĘP

Podjęta w pracy problematyka, dotycząca walki z ekstremizmem oraz przeciwdziałania ekstremizmowi w Federacji Rosyjskiej, jest jednym z dwóch zasadniczych nurtów działalności rosyjskich organów bezpieczeństwa wewnętrznego. Działania te mają na celu ochronę integralności terytorialnej Federacji Rosyjskiej oraz zapewnienie jej obywatelom pełnej realizacji ich praw i wolności, zagwarantowanych w Konstytucji.

Drugą zasadniczą sferą działalności szeroko pojmowanych organów bezpieczeństwa wewnętrznego Federacji Rosyjskiej jest walka z terroryzmem oraz przeciwdziałanie terroryzmowi. Te dwie sfery działalności wiążą się ściśle ze sobą i wzajemnie się przenikają.

Związek działań mających na celu walkę z ekstremizmem oraz walkę z terroryzmem wynika z tego, że terroryzm stanowi skrajną postać ekstremizmu, będąc swoistego rodzaju „skrajnością skrajności”. Jeśli uznamy, że ekstremizm jest postawą sprzyjania skrajnym poglądom i stosowaniem skrajnych (radykalnych) działań do osiągnięcia zaplanowanych celów tej działalności, to terroryzm winien być utożsamiany z najbardziej radykalnym sposobem postępowania, mającym na celu zastraszenie społeczeństwa, spowodowania jak największych strat i zniszczeń oraz nadania poczynaniom terrorystów jak największego rozgłosu.

Mając na uwadze znaczący rozmiar szkodliwości społecznej oraz ogromny wymiar strat finansowych i ekonomicznych, jakie wiążą się z działalnością radykalnych ugrupowań, określanych mianem ekstremistycznych i terrorystycznych, wskazać należy na ogromną rolę i znaczenie działań profilaktycznych w obszarze zapobiegania i przeciwdziałania przejawom ekstremizmu i terroryzmu.

Działalność ugrupowań, stosujących radykalne metody i sposoby działania dla osiągnięcia zamierzonych celów, może przybierać różną postać. W zależności od celu, jaki przyświeca danej organizacji, można mówić o działalności ekstremistycznej lub o działalności terrorystycznej. Mimo iż granica między ekstremizmem i terroryzmem jest bardzo płynna i niejednokrotnie trudno jest wyraźnie rozgraniczyć, czy mamy do czynienia z działaniami ekstremistów czy terrorystów, to jednak możliwe jest określenie – z punktu widzenia prawnego – jakie czyny stanowią przestępstwa o charakterze ekstremistycznym, a jakie uznać należy za przestępstwa o charakterze terrorystycznym.

Podjęta problematyka walki z ekstremizmem i przeciwdziałania ekstremizmowi w Federacji Rosyjskiej została uznana przez autorkę pracy za ważny problem o charakterze społecznym i ekonomicznym, wymagający szerszego naświetlenia polskiemu Czytelnikowi.

Mając na uwadze brak w polskojęzycznej literaturze przedmiotu szerszych opracowań, dotyczących walki z ekstremizmem i zapobiegania ekstremizmowi w Federacji Rosyjskiej, celem monografii uczyniono przedstawienie tej problematyki w ujęciu prawno-organizacyjnym.

Realizacja zamierzonego celu pracy była możliwa dzięki przeprowadzeniu krytycznej analizy literatury przedmiotu, przede wszystkim opracowań rosyjskojęzycznych w formie zwartej i artykułowej, dotyczących problematyki walki z ekstremizmem i przeciwdziałania ekstremizmowi w Federacji Rosyjskiej. Ponadto

dla realizacji założonego celu pracy dokonano analizy licznych aktów prawnych obowiązujących w Federacji Rosyjskiej, z których cztery z nich zostały uznane za najistotniejsze i użyteczne dla osiągnięcia celu monografii.

Ważną część pracy stanowią dane pochodzące z Prokuratury Generalnej Federacji Rosyjskiej, obejmujące lata 2009-2015, które pozwoliły ocenić rozmiar zjawiska, jakim jest działalność ekstremistyczna, prowadzona przez organizacje ekstremistyczne na terytorium Federacji Rosyjskiej oraz przestępców, dokonujących przestępstw o charakterze ekstremistycznym.

Problem podjęty w pracy został uznany za ważny i aktualny. Przeprowadzone badania nad zjawiskiem ekstremizmu w Federacji Rosyjskiej pozwalają postawić tezę, że rosyjski ekstremizm stanowi zjawisko niezwykle złożone, które z roku na rok przybiera na sile.

Odnosząc się do materiałów zebranych w ostatnich latach przez Prokuraturę Generalną Federacji Rosyjskiej, dotyczących kształtowania się liczby przestępstw o charakterze ekstremistycznym oraz sprawców tych przestępstw można wysnuć wnioski, że w Federacji Rosyjskiej rośnie liczba organizacji ekstremistycznych, które za cel swej działalności uznają niezgodne z prawem działania, określane w Kodeksie karnym Federacji Rosyjskiej mianem przestępstw o charakterze ekstremistycznym. Przestępstwa te, które zostaną poddane szczegółowej analizie w rozdziale II pracy, należy rozumieć jako przestępstwa popełnione z motywów politycznych, ideologicznych, rasowych i narodowościowych, a także z motywów nienawiści lub wrogości w stosunku do jakiegokolwiek grupy społecznej.

Przestępstwa o charakterze ekstremistycznym godzą w bezpieczeństwo wewnętrzne państwa i stanowią jednocześnie zagrożenie dla realizacji praw i wolności człowieka i obywatela. Problem związany ze wzrostem liczby popełnionych przestępstw o charakterze ekstremistycznym na terytorium Federacji Rosyjskiej pozwala wysnuć wniosek, że ekstremizm i działalność ekstremistyczna stały się w Rosji poważnym problemem społecznym i ekonomicznym, który wymaga podejmowania przez rosyjskie organy bezpieczeństwa coraz bardziej radykalnych kroków, zmierzających do zagwarantowania bezpieczeństwa obywatelom Federacji Rosyjskiej.

Praca adresowana jest przede wszystkim dla Czytelników, zainteresowanych poszerzeniem wiedzy o zjawisku ekstremizmu oraz dla funkcjonariuszy i pracowników organów ścigania, którzy w swej służbie i pracy mają do czynienia z ofiarami przestępstw, popełnianych przez radykalne ugrupowania oraz z samymi sprawcami przestępstw o charakterze ekstremistycznym.

ROZDZIAŁ I

Ogólna charakterystyka ekstremizmu i rosyjskich ugrupowań ekstremistycznych

1. Pojęcie i istota ekstremizmu

Ekstremizm stanowi jedno z głównych zagrożeń bezpieczeństwa wewnętrznego i bezpieczeństwa ekonomicznego Federacji Rosyjskiej. Nasilenie tego niebezpiecznego zjawiska o charakterze społeczno-ekonomicznym obserwowane jest od chwili rozpadu ZSRR, które w ostatnich latach znacząco przybrało na sile.

Federacja Rosyjska jako państwo wielonarodowe jest krajem, w którym działalność ugrupowań ekstremistycznych jest niezwykle aktywna i którego obywatele – ze względu na swoje zróżnicowanie narodowościowe, religijne, etniczne i językowe – często padają ofiarami przestępstw o charakterze ekstremistycznym.

Ekstremizm, stanowiący poważne zagrożenie dla życiowo ważnych interesów jednostki, społeczeństwa i państwa, można definiować zarówno w znaczeniu ogólnym, jak i z punktu widzenia takich nauk, jak: politologia, socjologia, prawo, kryminologia czy filozofia. Wspólne dla wszystkich naukowych punktów widzenia, przedstawianych w poszczególnych naukach, jest widzenie ekstremizmu jako skrajnego zjawiska, a zatem zjawiska wychodzącego poza określone ramy czy normy.

Termin „ekstremizm” pochodzi od łacińskiego wyrazu *extremus*, który oznacza „krajowy”, „skrajny”, „końcowy”, „ostateczny”, „ostatni”, „maksymalny”, „najwyższy” czy „największy”¹. Według S. Ożegowa i N. Szwedowej, ekstremizm stanowi przywiązanie do skrajnych poglądów i stosowania skrajnych środków². Pojęcie to używane jest zazwyczaj jako synonim terminów „fanatyzm”, „radyzm”, „fundamentalizm”, „ortodoksyjność” czy „ostateczność” i posiada wydźwięk pejoratywny. W większości opracowań naukowych pod terminem tym określa się działanie lub działania, odbiegające od przyjętych w społeczeństwie norm, stanowiące zagrożenie dla porządku publicznego, systemu politycznego czy bezpieczeństwa państwa. Można zatem stwierdzić, że ekstremizm przejawia się w hołdowaniu skrajnym poglądom oraz w stosowaniu radykalnych środków dla osiągnięcia pożądanego celu.

W literaturze przedmiotu pojęcie ekstremizmu przedstawiane jest zarówno w ogólnym znaczeniu, jak i w rozumieniu poszczególnych nauk, takich jak: politologia, socjologia, nauki prawne, kryminologia czy filozofia (zob. tabela 1.1).

¹ Азрилян А.Н. (red.): *Большой экономический словарь*. Москва 2010, s. 1433.

² Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. (red.): *Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений*. Москва 2008, s. 908.

Tabela nr 1.1: Pojęcie ekstremizmu w znaczeniu ogólnym oraz poszczególnych nauk.

Pojęcie ekstremizmu w znaczeniu ogólnym:	
W rosyjskiej literaturze przedmiotu:	W polskiej literaturze przedmiotu:
<ul style="list-style-type: none"> – Ekstremizm – przywiązanie do skrajnych poglądów i środków³. – Ekstremizm – przywiązanie w polityce i ideologii do skrajnych poglądów i działań⁴. – Ekstremizm – przywiązanie do skrajnych poglądów i działań, które może występować w każdej sferze życia społecznego, gdzie ma miejsce zetknięcie się różnych poglądów i punktów widzenia na rozwiązywanie różnych problemów⁵. 	<ul style="list-style-type: none"> – Ekstremizm – kompleksowe i wielowymiarowe zjawisko, przenikające całą rzeczywistość społeczną⁶. – Ekstremizm oznacza różnorodne, skrajne formy myśli, opartej na skrajnych środkach działania, lecz nie zawsze skierowanych ku skrajnym celom⁷. – Ekstremizm jest pojęciem ogarniającym zbiory różnych form myśli, środków i celów działania, ocenianych wspólnie jako skrajne, krańcowe, marginalne, peryferyjne⁸.
Pojęcie ekstremizmu w poszczególnych naukach:	
<p>Politologia</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Ekstremizm – skrajna forma walki politycznej⁹. – Ekstremizm w rozumieniu politycznym oznacza tendencję do rozwiązywania problemów oraz osiągania zaplanowanych celów przy użyciu najbardziej radykalnych metod, w tym wszystkich rodzajów przemocy i terroru¹⁰. – Ekstremizm – system idei i metod, wykorzystywanych przez jednostki, zorganizowane grupy, organizacje polityczne i instytucje, propagujące i wykorzystujące przemoc oraz inne skrajne środki dla osiągnięcia swoich celów politycznych¹¹. – Ekstremizm – ideologia przewidująca siłowe rozpowszechnianie jej zasad, nietolerancję w stosunku do oponentów oraz siłowe sposoby ich eliminacji¹². – Ekstremizm – całokształt idei i metod, które mogą być wykorzystane przez jednostki, zorganizowane grupy, organizacje polityczne i społeczne, ruchy społeczne, ugrupowania społeczno-polityczne oraz inne podmioty związane z działalnością polityczną, przewidujące i dopuszczające zastosowanie niezgodnych z prawem środków, w tym przemocy we wszystkich możliwych jej odmianach

³ *Краткий политический словарь*. Москва 1989, s. 275.

⁴ *Малая энциклопедия современных знаний*. Москва-Харьков 2000, t. 1, s. 67.

⁵ Филимонов Э.Г., *Христианское сектанство и проблемы атеистической работы*. Киев 1981, s. 90.

⁶ Tokarczyk R., *Rozważania nad pojęciem ekstremizmu*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”. 2003/2004, vol. L/LI, s. 254.

⁷ *Ibidem*, s. 256.

⁸ *Ibidem*, s. 258.

⁹ Екимов С.О., *Административная деятельность органов внутренних дел*. Москва 2005, s. 474.

¹⁰ *Краткий политический словарь*. Москва 1989, s. 275.

¹¹ Гречкина Е.Н., *Молодежный политический экстремизм в условиях трансформирующейся российской действительности*, диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук. Ставрополь 2006, s. 15-16.

¹² Верещагин В.Ю., Лабунец М.Ц., *Политический экстремизм: этнонациональная институционализация и регионализация*. Ростов н/Д. 2002, s. 7-8.

	w stosunku do oponentów politycznych i istniejącemu systemowi politycznemu ¹³ .
Socjologia	– Ekstremizm – przywiązanie do skrajnych poglądów i metod oddziaływania, ukierunkowane na osiągnięcie celów grupowych ¹⁴ . – Ekstremizm – złożony fenomen społeczny ¹⁵ .
Nauki prawne	– Ekstremizm – niezgodne z prawem czyny z użyciem przemocy, dokonywane na tle uprzedzeń o charakterze religijnym, rasowym oraz na tle innego rodzaju niechęci społecznej, a także wezwania do dokonania takich czynów ¹⁶ . – Ekstremizm – ideologia nietolerancji, opierająca się na cechach rasy, narodowości, języka, pochodzenia, religii, przynależności do określonej grupy społecznej, wyrażająca się w publicznym dokonywaniu czynów niezgodnych z prawem ¹⁷ . – Ekstremizm – zagrożenie bezpieczeństwa konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej oraz demokratycznych praw i wolności jednostki, wyrażający się w wewnętrznej gotowości do aktywnej działalności, ukierunkowanej na osiągnięcie postawionych celów czynami przestępnymi ¹⁸ .
Kryminologia	– Ekstremizm – przywiązanie do skrajnych poglądów i radykalnych mechanizmów rozwiązywania powstających problemów ¹⁹ . – Ekstremizm – przywiązanie do skrajnych poglądów i sposobów, najczęściej przejawiające się w sferze polityki, stosunków międzynarodowych, religii itp. ²⁰ .
Filozofia	– Ekstremizm – specyficzna forma światopoglądu, system zmiennych, tworzący strukturę i stan świadomości poszczególnych grup społecznych ²¹ . – Ekstremizm – zjawisko, którego istota przejawia się w istnieniu aspołecznych poglądów i czynów ²² .

Źródło: opracowanie własne na podstawie poszczególnych pozycji literaturowych.

Można zatem stwierdzić, iż w większości opracowań naukowych pod pojęciem ekstremizmu rozumiane jest zjawisko, przejawiające się w działalności mającej na

¹³ Ковалёв В.С., *Политический экстремизм и механизм противодействия ему в современной России*, диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук. Москва 2003, s. 16.

¹⁴ Русанова О.А., *Этнорелигиозный экстремизм как социальное явление в российском обществе (на примере Северокавказского региона)*, диссертация на соискание ученой степени кандидата социологических наук. Москва 2004, s. 9.

¹⁵ Вехов И.В., *Экстремизм как объект социологического исследования*, „Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена”. 2009, № 111, s. 284.

¹⁶ Пономаренков В.А., Яворский М.А., *Сущностная характеристика современного экстремизма*, „Юридический мир”. 2008, № 2, s. 42.

¹⁷ Кашепов В. П., *Квалификация преступлений экстремистской направленности*, „Уголовное право”. 2007, № 3, s. 12.

¹⁸ Сергун Е.П., *Экстремизм в российском уголовном праве*, диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук, Тамбовский государственный университет имени Г. Р. Державина. Тамбов 2009, s. 61.

¹⁹ Иншаков С.М., *Криминалогия: учебник*. Москва 2000, s. 333.

²⁰ Кудрявцев В.Н., Эминов В.Е. (red.): *Криминалогия. Учебник*. Москва 2000, s. 733.

²¹ Красиков В.И., *Экстрим. Междисциплинарное философское исследование причин, форм и паттернов экстремистского сознания*. Москва 2006, s. 12 i nast.

²² Арестов В.Н., *Религиозный экстремизм: содержание, причины и формы проявления, пути преодоления*, диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук. Киев 1984, s. 9.

celu stosowanie radykalnych środków dla osiągnięcia celów oraz w działaniach, odbiegających od przyjętych w społeczeństwie norm, zasad i reguł współżycia społecznego.

Pojęcie ekstremizmu stosowane jest bardzo często z terminem „terroryzm”, który stanowi „skrajność skrajności”, będąc skrajnym wyrazem ekstremizmu. O ile działalność terrorystyczną wyróżnia szczególny, dający łatwo się wyróżnić cel, w jakim jest ona podejmowana, o tyle zakres pojęciowy terminu „działalność ekstremistyczna” jest dość trudny do jasnego zdefiniowania. Działalność terrorystyczna cechuje się szczególnym celem, właściwym tylko dla tej działalności i wyróżniającym ją spośród innych przestępstw, unormowanych przepisami Kodeksu karnego Federacji Rosyjskiej: jest nim destabilizacja działalności organów władzy lub organizacji międzynarodowych bądź wpływanie na podejmowane przez nich decyzje – i właśnie ten cel daje możliwość jasnego i klarownego określenia, czym jest działalność terrorystyczna i terroryzm²³.

Terroryzm różni się od ekstremizmu tym, że działania terrorystów są realizowane z całą bezwzględnością, najczęściej z użyciem broni i ładunków wybuchowych, a nawet z wykorzystaniem terrorystów – samobójców. Co więcej, sprawcy przestępstw o charakterze terrorystycznym przywiązują dużą wagę do nadawania swym działaniom przestępczym jak największego rozgłosu medialnego. W przypadku przestępstw o charakterze ekstremistycznym, metody działania sprawców tych przestępstw są o wiele mniej spektakularne i powodują o wiele mniejsze straty.

W przypadku próby sformułowania ogólnego celu ekstremizmu i działalności ekstremistycznej natknijemy się na trudności, gdyż ekstremizm stanowi złożone zjawisko o charakterze społecznym i trudne do zdefiniowania w ujęciu prawnym. Ekstremizm to nie tylko właściwa działalność ekstremistyczna, ale także i określona ideologia, stanowiąca podbudowę tej działalności.

Jeśli przyjąć, że ideologia powinna być rozumiana jako światopogląd czy system poglądów i idei²⁴, czy dokładniej rzecz biorąc – jako system poglądów i idei, charakteryzujący jakąkolwiek grupę społeczną, klasę społeczną, partię polityczną czy społeczeństwo²⁵, to zgodnie z powyższą definicją można stwierdzić, że ideologia może dotyczyć zarówno małych, jak i dużych grup społecznych, a także społeczeństwa jako całości, lecz nie można odnosić tego pojęcia do pojedynczego człowieka²⁶.

Ideologia ekstremistyczna wywiera wpływ na podejmowaną działalność ekstremistyczną, która zazwyczaj motywowana jest nienawiścią lub wrogością o podłożu politycznym, ideologicznym, rasowym, narodowościowym lub religijnym, a także może być motywowana nienawiścią lub wrogością w stosunku do określonej grupy społecznej. Można zatem mówić tu o tzw. motywie ekstremistycznym, który ustawodawca zawarł w art. 63 ust. 1 pkt „f” Kodeksu karnego Federacji Rosyjskiej.

²³ Zapisy odnoszące się do przestępstw o charakterze terrorystycznym zostały zawarte przez ustawodawcę przede wszystkim w art. 205, art. 205¹ i 205² Kodeksu karnego Federacji Rosyjskiej.

²⁴ Ушаков О.Н., *Толковый словарь современного русского языка*, Т. 2. Москва 1938, s. 1938.

²⁵ Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. (red.): *Толковый словарь русского языка: 80.000 слов и фразеологических выражений*. Москва 2008, s. 236.

²⁶ Zob. więcej w: Борисов С.В., Жеребченко А.В., *Квалификация преступлений экстремистской направленности. Учебное пособие*. Москва 2011, s. 223.

Przestępstwa motywowane nienawiścią lub wrogością w stosunku do osoby lub grupy osób, wyróżniających się określonym pochodzeniem etnicznym, kolorem skóry, określoną rasą, narodowością, językiem, religią czy przywiązaniem do określonych partii politycznej, stanowią przestępstwa określane w rosyjskim ustawodawstwie jako przestępstwa o charakterze ekstremistycznym. Ich definicja z prawnego punktu widzenia jest dość trudna – warto bowiem wspomnieć o tym, że w przypadku tych przestępstw ofiarą jest nie tylko osoba bezpośrednio poszkodowana, gdyż zamiarem sprawcy czy sprawców przestępstw o charakterze ekstremistycznym jest to, by efekty popełnionych przestępstw dotyczyły także krąg danej społeczności, członkiem której jest osoba poszkodowana.

Unormowania prawne, dotyczące działalności ekstremistycznej oraz przestępstw o charakterze ekstremistycznym, zostały ujęte w trzech zasadniczych aktach prawnych, obowiązujących aktualnie w Federacji Rosyjskiej, którymi są:

- Kodeks karny Federacji Rosyjskiej²⁷;
- Ustawa Federalna z 25 lipca 2002 r. „O przeciwdziałaniu działalności ekstremistycznej”²⁸ oraz
- Strategia przeciwdziałania ekstremizmowi w Federacji Rosyjskiej do 2025 roku²⁹.

Wyżej wymienione akty prawne stanowią fundamentalne rozwiązania, zawierające obowiązujące w Federacji Rosyjskiej normy prawne, mające na celu przeciwdziałanie działalności ekstremistycznej, jak i walkę z przejawami ekstremizmu. Nie są to jednak jedyne akty prawne, które obowiązują w Federacji Rosyjskiej – jednakże w pracy uwaga skupiona zostanie tylko na wybranych aspektach prawnych, związanych w przestępstwami o charakterze ekstremistycznym, uwarunkowanych przepisami Kodeksu karnego³⁰ oraz na zapisach, ujętych w Ustawie Federalnej z 25 lipca 2002 r. „O przeciwdziałaniu działalności ekstremistycznej”³¹ oraz Strategii przeciwdziałania ekstremizmowi w Federacji Rosyjskiej do 2025 roku³².

Termin „ekstremizm” nie jest stosowany w Kodeksie karnym Federacji Rosyjskiej, w odróżnieniu od terminu „terroryzm”, którym ustawodawca operuje w art. 104¹ („Konfiskata mienia”), art. 205¹ („Finansowanie terroryzmu”) i art. 205² („Publiczne usprawiedliwianie terroryzmu”). Natomiast w Ustawie Federalnej z 2002 r. „O przeciwdziałaniu działalności ekstremistycznej” w art. 1 zawarta jest definicja pojęcia „ekstremizm”, przy czym termin ten ustawodawca uznał za synonim działalności ekstremistycznej. Działalność ekstremistyczna (ekstremizm) według wyżej wspomnianej Ustawy Federalnej „O przeciwdziałaniu działalności ekstremistycznej” przejawia się w czynach sprawców, którzy działali z celem

²⁷ Уголовный кодекс Российской Федерации от 13 июня 1996 г. N 63-ФЗ.

²⁸ Федеральный закон от 25 июля 2002 г. N 114-ФЗ „О противодействии экстремистской деятельности”.

²⁹ Стратегия противодействия экстремизму в Российской Федерации до 2025 года (утв. Президентом РФ 28 ноября 2014 г. N Пр-2753).

³⁰ Zagadnienia przestępstw o charakterze ekstremistycznym, unormowanych przepisami Kodeksu karnego Federacji Rosyjskiej, będą przedmiotem szczegółowej analizy, która zawarta została w rozdziale II pracy.

³¹ Szczegółowe omówienie Ustawy Federalnej z 25 lipca 2002 r. „O przeciwdziałaniu działalności ekstremistycznej” zostało zaprezentowane Czytelnikowi w pkt 2 rozdziału III pracy.

³² Omówienie zagadnień dotyczących Strategii przeciwdziałania ekstremizmowi w Federacji Rosyjskiej do 2025 roku zostało zawarte w pkt 3 rozdziału III.

zmiany podstaw ustroju konstytucyjnego z użyciem siły i naruszenia integralności Federacji Rosyjskiej lub publicznie usprawiedliwiali terroryzm i inną działalność terrorystyczną albo działali w celu wzbudzania waśni na tle społecznym, rasowym lub religijnym. Działalność ekstremistyczna (ekstremizm) to także – w ujęciu przywołanego art. 1 Ustawy Federalnej z 2002 r. – propagowanie wyjątkowości, wyższości lub niepełnowartościowości człowieka ze względu na jego przynależność do określonej grupy społecznej, ze względu na rasę, narodowość, przynależność religijną lub językową albo stosunek do religii. Działalność ekstremistyczna (ekstremizm) przejawia się także w naruszeniu praw, wolności oraz interesów prawnych człowieka i obywatela ze względu na jego przynależność do określonej grupy społecznej, ze względu na rasę, narodowość, przynależność religijną lub językową albo stosunek do religii; w utrudnianiu obywatelom realizacji ich praw wyborczych i realizacji prawa do uczestnictwa w referendum lub naruszenie tajemnicy głosowania, połączonego z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia, jak również w utrudnianiu prowadzenia zgodnej z prawem działalności organów państwa, organów samorządu lokalnego, komisji wyborczych, organizacji społecznych i religijnych lub innych organizacji, połączonego z użyciem przemocy lub groźby jej użycia. W zapisach zawartych w art. 1 Ustawy Federalnej „O przeciwdziałaniu działalności ekstremistycznej” działalność ekstremistyczną (ekstremizm) spośród innych przestępstw wyróżnia dokonanie przestępstw z motywów wskazanych w punkcie „f” art. 63 ust. 1 Kodeksu karnego Federacji Rosyjskiej, a zatem popełnienie przestępstwa z motywów politycznej, ideologicznej, rasowej, narodowościowej albo religijnej nienawiści lub wrogości bądź z motywów nienawiści lub wrogości w odniesieniu do jakiegokolwiek grupy społecznej. Za działalność ekstremistyczną (ekstremizm) w Ustawie Federalnej z 2002 r. uznane zostało także propagowanie i publiczne demonstrowanie atrybutów nazistowskich lub symboliki nazistowskiej bądź atrybutów lub symboliki, odwzorowujących atrybuty nazistowskie lub symbolikę nazistowską albo publiczne demonstrowanie atrybutów lub symboliki organizacji ekstremistycznych. Działalność ekstremistyczna (ekstremizm) przejawia się także w publicznych wezwaniach do dokonania wyżej wspomnianych czynów lub masowe rozpowszechnianie materiałów o wyraźnym ekstremistycznym charakterze, jak również przygotowanie lub przechowywanie tych materiałów w celu ich masowego rozpowszechniania. W art. 1 Ustawy Federalnej z 2002 r. „O przeciwdziałaniu działalności ekstremistycznej” zawarto ponadto zapisy, że za działalność ekstremistyczną (ekstremizm) należy uznać ewidentnie nieprawdziwe publiczne oskarżenie osoby piastującej urząd państwowy w Federacji Rosyjskiej lub urząd państwowy w podmiocie Federacji Rosyjskiej, o popełnienie przez nią, w okresie wykonywania przez tę osobę obowiązków urzędowych, czynów wymienionych w niniejszym artykule, kwalifikowanych jako przestępstwo, przy czym działalnością ekstremistyczną jest także organizacja i przygotowanie wyżej wymienionych czynów, a także podżeganie do ich popełnienia. Za działalność ekstremistyczną uznać należy także finansowanie wyżej wymienionych czynów lub innego rodzaju wsparcie w ich organizacji, przygotowaniu i dokonaniu, w tym w drodze oddania do dyspozycji bazy szkoleniowej, poligraficznej i materiałowo-technicznej, łączności telefonicznej i innych rodzajów łączności lub w drodze świadczenia usług informatycznych.